

BERÄTTELSE

TILL

1941 ÅRS LAGTIMA RIKSDAG

ANGÅENDE

RIKSBANKEN

AV

RIKSDAGENS REVISORER

år 1940.

STOCKHOLM
RIKSBANKENS SEDELTRYCKERI
1940.

Till 1941 års lagtima riksdag.

Undertecknade, av innevarande års riksdag utsedda revisorer, vilka enligt föreskrift i riksdagsordningens 72 § den 16 september 1940 påbörjat och denna dag fullbordat granskningen av riksbankens tillstånd och förvaltning, få härmed avgiva den berättelse därom, som i 6 § av den för riksdagens revisorer gällande instruktion finnes föreskriven.

Riksbankens räkenskaper för år 1938 äro granskade av förra årets revisorer och vid 1940 års riksdag har ansvarsfrihet blivit fullmäktige i riksbanken beviljad dels för förvaltningen under år 1938 av bankens såväl huvudkontor som samtliga avdelningskontor i orterna dels ock för de beslut och åtgärder, som finnas antecknade i fullmäktiges protokoll från och med den 10 januari 1939 till och med den 9 januari innevarande år.

Den nu förrättade granskningen har till följd härav omfattat riksbankens räkenskaper för år 1939 och därjämte den del av det löpande årets förvaltning, som är redovisad i fullmäktiges protokoll från den 10 januari till tiden för revisionsförrättningens början, och hava revisorerna för berörda granskningsarbete fått emottaga dels berättelse av fullmäktige om riksbankens tillstånd, rörelse och förvaltning samt om Tumba pappersbruk, dels fullmäktiges protokoll och skrivelser för ifrågavarande tid jämte riksbankens och brukets räkenskaper för år 1939 dels ock styrelsernas vid avdelningskontoren berättelser om dessa kontors rörelse tillika med de utlåtanden, vilka beträffande granskningen av samma kontors förvaltning under sistlidna år blivit av de därtill särskilt utsedda revisorerna avgivna.

Riksbankens grund- och reservfond m. m.

§ 1.

Enligt 1939 års bokslut hava riksbankens inkomster och vinster utöver dess utgifter och förluster under samma år utgjort:

1938		1939
Kr. 1,587,889: 06	nettovinst	kr. 168,839: 32
	Av bokslutet framgår vidare, att riksbankens tillgångar utöver dess skulder vid 1939 års slut utgjordes av:	
„ 50,000,000: —	grundfonden å	kr. 50,000,000: —
„ 50,000,000: —	avbetalningslånefonden	„ 50,000,000: —
„ 20,000,000: —	reservfonden å	„ 20,000,000: —
„ 2,831,837: 97	tjänstepensionsfonden å	„ 2,863,441: 32
„ 3,904,564: 74	familjepensionsfonden	„ 3,904,401: 86
	samt följande reserverade medel, nämligen:	
	återstående vinstmedel från	
	föregående år	kr. 811,278: 44
„ 2,311,278: 44	och vinst för år 1938	„ 168,839: 32
		„ 980,117: 76
Kr. 129,047,681: 15	1939 års bokslut utvisar alltså för riksbanken ett kapitalöverskott av	kr. 127,747,960: 94

Riksbankens grundfond; översikt av bankens ställning m. m.

Av kvarstående vinstmedel samt riksbankens vinst för år 1938 har ett belopp av 1,500,000 kronor överlämnats till statsverket.

Jämlikt beslut vid 1940 års riksdag skall riksbankens vinst för år 1939 överföras till odisponerade vinstmedel.

Riksbankens rörelse under år 1939.

Egentliga riksbanksrörelsen.

§ 2.

Tillgångar och skulder. Från riksbankens utgående balansräkning den 30 december 1939 meddelas här följande huvudposter:

Tillgångar:		
1938		1939
Kr. 591,412,374: 48	Metallisk kassa (enligt § 11 i lagen för Sveriges riksbank)	kr. 590,023,129: 61
" 115,817,378: 52	Guld i utlandet	" 88,491,071: 22
" 13,713,725: 98	Annan kassatillgång	" 43,226,390: 25
" 106,005,331: 98	Statspapper och obligationer	" 236,627,447: 37
" 2,627,822: 79	Från änkekassorna övertagna värdepapper	" 2,201,127: 91
" 94,206,430: 21	Lånerörelsen, diskonterade växlar och lån m. m.	" 456,937,132: 36
" 834,247,939: 84	Utrikesrörelsen, fordran hos utländska banker, växlar m. m.	" 324,873,072: 90
" —	Innestående hos riksgäldskontoret	" 6,767,843: 18
" 10,000,329: 27	Övriga tillgångar och fordringar	" 50,493,284: 48
" 260,244,912: 22	Kursdifferenskonto	" 223,091,753: 36
" 134,339,281: 66	Guldregleringskonto	" 111,418,515: 59
Kr. 2,162,615,526: 95		Summa kr. 2,134,150,768: 23
 Skulder:		
Kr. 1,060,676,458: 23	Utelöpande sedlar	kr. 1,422,175,889: 29
" 3,788,756: 49	Postväxelräkning	" 1,714,763: 97
" 270,288: 90	Svenska statspapper och obligationer	" —
" 849,334,351: 02	Checkräkning	" 424,483,385: 22
" —	Depositionsräkning	" 162,000: —
" 1,380: 77	Lånerörelsen	" 21,984: 03
" 83,706,633: 76	Utrikesrörelsen, skuld till utländska banker m. m.	" 23,084,138: 89
" 180,083: 19	Upphörda länegrenar	" 179,971: 76
" 35,609,893: 44	Övriga skulder	" 134,580,674: 13
Kr. 2,033,567,845: 80		Summa kr. 2,006,402,807: 29
" 129,047,681: 15	Efter tillägg härtill av riksbankens under § 1 härövan angivna behållna tillgångar	" 127,747,960: 94
Kr. 2,162,615,526: 95	erhålles det under rubriken tillgångar upptagna beloppet	kr. 2,134,150,768: 23

Riksbankens inom linjen förda tillgångar och skulder utgjorde vid slutet av år 1939:

1938		1939	
Kr. 16,821,746: 11	<i>Tillgångar</i> (inventariervärdet av papper för riksbankens eget behov, riksbankens mynt- och medaljsamling, internationella bankens aktier, och taxeringsvärdet av riksbankens fastigheter)	kr.	16,820,525: 11
„ 1,674,147: 31	<i>Skulder</i> (utelöpande transport- och bankosedar, lånebanksobligationer m. m.)	„	1,674,147: 31

Såsom riksbankens inkomster och vinster samt utgifter och förluster under år 1939 å den egentliga riksbanksrörelsen redovisas följande huvudposter: Inkomster och utgifter.

Inkomster och vinster:

1938		1939	
Kr. 2,408,784: 83	Lånerörelsen	kr.	3,827,755: 15
„ 5,761,227: 36	Utrikesrörelsen	„	2,183,621: 42
„ —	Vinst vid försäljning av guld	„	5,778,006: 97
„ 468,892: 15	Statspapper och obligationer	„	2,432,495: 98
„ 186,433: 35	Från änkekassan övertagna värdepapper	„	100,573: 26
„ 931,809: 10	Övriga inkomster och vinster	„	737,909: 33
Kr. 9,757,146: 79		Summa kr.	15,060,362: 11

Utgifter och förluster:

Kr. 548: 96	Lånerörelsen	kr.	9,853: 07
„ 7,637: 33	Upphörda lånegrenar	„	7,637: 33
„ —	Avskrivning å statspapper och obligationer	„	3,095,400: 23

Förvaltningskostnad:

„ 3,359,061: 93	Arvoden och avlöningar	kr.	3,842,034: 28
„ 256,899: 98	Pensioner	„	436,912: 59
„ 459,266: 65	Dyrtidstillägg	„	—
„ 1,173,233: 12	Förvaltningsutgifter	„	1,181,950: 30
„ 2,912,609: 76	Övriga utgifter	„	1,631,734: 99
Kr. 8,169,257: 73		Summa kr.	14,891,522: 79

„ 9,757,146: 79	Sedan från ovan omförmälda inkomster och vinster	kr.	15,060,362: 11
„ 8,169,257: 73	dragits nyssnämnda utgifter och förluster	„	14,891,522: 79
Kr. 1,587,889: 06	återstår den förut uppgivna nettovinsten under år 1939	kr.	168,839: 32

¹⁾ Här ingå kostnader för guldtransporter med 3,920,141 kronor 57 öre.

§ 3.

Riksbankens
avlönings-
kostnader m. m.

Såsom under närmast föregående paragraf angivits redovisas arvoden och avlöningar vid riksbanken under år 1939 med sammanlagt 3,842,034 kronor och 28 öre. Detta belopp kan specificeras sålunda:

Fullmäktige och direktionen:

	1939
Arvoden och ersättningar	kr. 152,863: 61 kr. 152,863: 61

Tjänstemännen:

Löner till ordinarie tjänstemän	kr. 2,781,174: 80
Arvoden till styrelseledamöter vid avdelningskontoren	,, 104,462: 27
Arvoden till ombudsmännen vid avdelningskontoren i Göteborg, Malmö o. Luleå ..	,, 3,847: 31
Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal ...	,, 291,141: 66
Övriga utgifter	,, 471,776: 12 kr. 3,652,402: 16
	Kronor 3,805,265: 77

Avbetalningslånefonden.

§ 4.

Tillgångar.

Rörande fondens tillgångar den 31 december 1939 hänvisas till bankoutskottets memorial nr 1940: 1.

Spannmålskreditfonden.

§ 5.

Av fonden har under budgetåret disponerats 500,000 kronor. Sammanlagda beloppet gjorda uttag uppgick till 956,058 kronor 79 öre och insättningar till 706,381 kronor 84 öre. Eftersom intet lån vid budgetårets ingång var utestående, uppgick det vid budgetårets utgång utestående beloppet till 249,676 kronor 95 öre. Fonden har under budgetåret kommit till större användning än under närmast föregående år, och under innevarande budgetår har den disponerade delen av fonden ökats.

Riksbankens pappersbruk.

§ 6.

Det i Tumba bruks räkenskaper upptagna värdet av brukets årstillverkning under år 1939 utgör för:

Brukets
tillverkning.

1938		1939	
Kr. 619,899: 45	sedelpapper	kr. 664,215: 15	
„ 16,235: 38	stämpelpapper	„ 43,609: 69	
„ 22,513: 80	kupong och obligationspapper	„ 19,794: 50	
„ 6,505: 01	lagerpapper	„ 109: 64	
„ 10,577: 70	övriga sorter	„ 727: 50	kr. 728,456: 48
„ 6,775: 40	lumpapp	„	2,354: 10
Kr. 682,506: 74		Summa kr.	780,810: 58

Papperstillverkningen har under året gått med vinst enligt nedanstående:

Kr. 675,731: 34	värde av tillverkat papper	kr. 727,728: 98	
„ 89,717: 42	papper under arbete till år 1940	„ 150,248: 27	
„ 107: 10	utskottspapper	„ 847: 79	
„ 67,841: 25	inköpt stämpelpapper	„ —	kr. 878,825: 04
Kr. 833,397: 11			

varifrån avgår:

Kr. 95,617: 95	papper under arbete från år 1938	kr. 89,717: 42
----------------	--	----------------

omkostnader:

Kr. 300,386: 02	arbetslöner	kr. 321,540: 32	
„ 81,522: 51	materialkostnader	„ 83,861: 56	
„ 37,104: 85	löner under semester etc.	„ 41,545: 15	
„ 35,804: 45	pensioner	„ 32,955: 46	
„ 42,787: 23	bränsle, kraft, belysning	„ 51,576: 56	
„ 78,940: 66	reparationer	„ 129,538: 65	
„ 7,631: 41	hälsovård	„ 14,676: 47	
„ 80,122: 30	diverse	„ 86,736: 86	kr. 762,431: 03
Kr. 759,917: 38		Summa kr.	852,148: 45
„ 53,268: 75	Skrivstämplar	„ —	
„ 20,210: 98	Vinst	„ 26,676: 59	
Kr. 833,897: 11		Totalsumma kr.	878,825: 04

Brukets vinst.

Bruket redovisar vinst å följande verksamhetsgrenar:

1938		1939	
Kr.	5: 75	brukets papperslager i riksbanken	kr. 5: 76
„	—: —	kuvert	„ 7: 35
„	27: 91	försålt utskottspapper	„ 4: 40
„	—: —	överskott vid inventering	„ —: —
„	147: 64	försålda kuvert	„ 36: —
„	2,439: 52	papptillverkningen	„ 811: 69
„	229: 84	försåld papp	„ 278: 07
„	20,210: 98	papperstillverkningen	„ 26,676: 59
„	1,591: 65	vinst från hemmanet	„ 1,858: 87
„	2,270: 42	„ „ myntomslagstillverkningen	„ 3,107: 93
Kr.	26,923: 71		kr. 32,786: 66

Sedan härifrån avdrages:

Kr.	4,507: 71	förlust å växthusrörelsen	kr. 3,542: 38
„	3: 10	„ „ kuverttillverkning	„ —: —
Kr.	22,412: 90	återstår brukets nettovinst för året	kr. 29,244: 28

vilken disponerats för avskrivningar å:

Kr.	7,451: 74	inventarier	kr. 14,556: 43
„	—: —	fordringar	„ 238: 50
„	745: —	lastautomobil	„ —: —
„	14,216: 16	skatter och försäkringar	„ 14,449: 35
Kr.	22,412: 90		kr. 29,244: 28

Brukets
tillgångar.

Brukets kapitalbehållning redovisas den 31 december 1939 sålunda:

Kr.	7,985: 03	kassabehållning	kr. 20,911: 09
„	305,000: —	Tumba bruks egendom	„ 573,000: —
„	50,679: 97	fasta inventarier	„ 442,478: 86
„	107,785: 77	lösa inventarier	„ 107,615: 37
„	113,399: 43	i lager befintligt papper, papp och kuvert	„ 100,003: 48
„	91,738: 82	värdet av papper och papp under arbete	„ 155,712: 67
„	198,393: 02	förråd	„ 246,649: 74
„	1,005: 47	fordringar	„ 841: 04
„	6,705: —	lastbil	„ —: —
„	2,866: 61	utlägg	„ 16,266: 33
Kr.	885,559: 12		Summa kr. 1,668,478: 58

Behållningens ökning 777,919 kronor 46 öre utgör dels skillnaden mellan det papperstillverkningen gottskrivna, till tillverkningskostnaden upptagna värdet av levererat sedelpapper 658,793 kronor 74 öre jämte insättning på Tumba bruks räkning i riksbanken 84,382 kronor 09 öre eller tillsammans 743,175 kronor 83 öre och från riksbanken erhållen likvid för nämnda papper 867,362 kronor 40 öre samt dels ökat värde av bruksegendomen genom nybyggnad och modernisering 268,000 kronor och ökat värde av fasta inventarier genom inköp av sedelpappersmaskin m. m. 384,732 kronor 89 öre.

Riksbankens sedeltryckeri.

§ 7.

Inkomster och utgifter å riksbankens sedeltryckeri uppgingo under år 1939 till följande belopp: Inkomster och utgifter.

inkomster:			1939
1938			
Kr. 57,105: 21	blankettryck m. m. till riksbanken	.....	kr. 56,321: 36
„ 105,022: 83	stämplar m. m. till generalpoststyrelsen	.....	„ 118,861: 35
„ 55,573: 44	andra beställningar	.....	„ 100,070: 50
<u>Kr. 217,701: 48</u>			<u>kr. 275,253: 21</u>
utgifter:			
Kr. 497,810: 39	avlöningar	.....	kr. 508,340: 46
„ 76,470: 06	förbrukningsartiklar	.....	„ 114,804: 06
„ 23,261: 34	fastigheten	.....	„ 21,448: 43
„ 3,423: 52	reparationer av maskiner	.....	„ 7,989: 94
„ 14,069: 52	gas och elektricitet m. m.	.....	„ 16,023: 10
„ 61,233: 88	stämpelpapper	.....	„ 65,300: —
„ 32,403: 52	pensioner	.....	„ 31,133: 67
„ 67,534: 05	övriga utgifter	.....	„ 90,612: 73
<u>Kr. 776,206: 28</u>			<u>kr. 855,652: 39</u>

Utgifterna överstego således under år 1939 inkomsterna med kr. 580,399: 18

I bostadshyror har under året dessutom influtit 7,200 kronor.

Sedeltrycket har under år 1939 omfattat följande antal sedlar, nämligen:

1938		1939
— st. av 10,000 kronors valör	.....	40,500 st.
28,300 „ „ 1,000 „ „	.....	437,400 „
1,627,800 „ „ 100 „ „	.....	2,620,200 „
1,614,000 „ „ 50 „ „	.....	1,233,900 „
22,600,000 „ „ 10 „ „	.....	16,000,000 „
8,410,800 „ „ 5 „ „	.....	10,892,100 „
2,373,300 „ „ 1 „ „	.....	2,160,400 „
<u>36,654,200 st. eller sammanlagt</u>	.....	<u>33,384,500 st.</u>

§ 8.

Bosättningslån.

I anslag för investering i bosättningslånefonden beviljade 1937 års riksdag 2,000,000 kronor, 1938 års riksdag 6,000,000 kronor, 1939 års lagtima riksdag 5,000,000 kronor och innevarande års lagtima riksdag 4,000,000 kronor. Sammanlagt hava således anslagits 17,000,000 kronor.

Antalet utestående lån och deras sammanlagda belopp utgjorde:

	30/11 1938		30/11 1939		30/11 1940	
	Antal lån	Summa kronor	Antal lån	Summa kronor	Antal lån	Summa kronor
vid huvudkontoret	1,431	1,002,492	3,101	2,032,536	4,971	3,046,326
„ avdelningskontoren	5,799	4,355,425	11,911	7,803,960	17,649	10,439,020
Summa	7,230	5,357,917	15,012	9,835,496	22,620	13,485,346

Antalet lån och det utlånade beloppet hava således hitintills kraftigt ökat för varje år, vilket visar att denna låneform uppskattats.

Lånens fördelning på de olika kontoren framgår av tabellen.

K o n t o r	U t e s t å e n d e l å n		
	Antal	Belopp	
Huvudkontoret	4,971	3,046,325	87
Göteborg	2,650	1,640,143	65
Malmö	2,513	1,602,921	97
Falun	672	403,978	—
Gävle	1,050	648,001	67
Halmstad	481	310,618	—
Härnösand	480	233,361	71
Jönköping	961	645,221	—
Kalmar	391	197,330	88
Karlskrona	326	164,707	75
Karlstad	938	593,188	—
Kristianstad	536	278,337	—
Linköping	654	288,297	—
Luleå	549	232,816	—
Marlestad	492	312,280	16
Norrköping	542	310,284	—
Nyköping	610	361,592	—
Sundsvall	424	228,064	—
Umeå	341	175,333	—
Uppsala	366	224,481	—
Visby	143	91,066	—
Vänerns borg	491	243,155	—
Västerås	671	404,080	—
Växjö	315	190,485	—
Örebro	687	432,691	12
Östersund	366	176,586	—
Summa	22,620	13,485,345	78

Enligt lämnad uppgift vore den 30 november 1940 658 lån med en sammanlagd lånesumma om 409,052 kronor beroende på indrivning. Av dessa

lån hade 291 om 164,126 kronor utlämnats vid huvudkontoret. Dessutom hade anstånd medgivits i ett stort antal fall, varom exakt uppgift ej kunnat lämnas men som uppskattats till 40 à 45 procent av samtliga lån. Anledningen till att ett så stort antal låntagare nödgats begära anstånd är att söka i de omfattande inkallelserna till beredskapstjänst.

§ 9.

I revisionen av riksbankens styrelse och förvaltning hava samtliga undertecknade revisorer deltagit.

Deltagande i
revisionen.

§ 10.

Med anledning av den i 21 § av gällande instruktion meddelade föreskrift få revisorerna slutligen härmed för riksdagen meddela, att med avseende på riksbankens förvaltning under den tid granskningen omfattat revisorerna ej funnit anledning till erinran samt att de för sin del anse, att ansvarsfrihet bör fullmäktige beviljas.

Tillstyrkan av
ansvarsfrihet.

För riktigheten av i denna berättelse meddelade sifferuppgifter ansvarar den sekreterare, som vid granskningen av riksbanken biträtt revisorerna.

Siffer-
uppgifterna.

Jämlikt gällande instruktion kommer denna berättelse att överlämnas till fullmäktige i riksbanken.

Stockholm den 15 december 1940.

Harald Hallén	Carl Bengtsson	Carl Lovén
A. Danielsson	P. Granath	Gunnar Bodin
Ewald Lindmark	Jones Erik Andersson	Martin Andersson
Carl Eriksson	Nils Holmström	C. P. Wahlmark

Al Vanner